

นิคม IWBSWI

“ปลูกข้าวให้งามในแปลงนา ปลูกชีวิตให้มีค่าในแปลงคุณธรรม”

ชีวิตชาวนาเติบโตเร็วกว่าต้นข้าว

เมื่อฝนแรกโปรยปรายไอนดินทั่วถิ่นท้องนาจะหอมกรุ่น ยอดหญ้าเขียวอ่อนหลายชนิดแข่งกันแหวกกอออกมารับหยาดฝน เมื่อฤดูทำนามาถึงชาวนาจะนำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปแช่น้ำเพียงข้ามคืนจนรากงอกก็พร้อมจะปลีรอการแตกหน่อ เมื่อนำไปหว่านลงในแปลงนาประมาณ 2 วันรากก็จะงอกแล้วยังลงดินผ่านไป 1 สัปดาห์ต้นกล้าอ่อนๆ ก็พ้นดินขึ้นมาสูงเกือบครึ่งฝ่ามือ ชาวนาต้องหมั่นดูแลรักษาจนเมื่อต้นกล้าโตพอประมาณแล้วจึงถอนไปปักดำ อีกไม่เกิน 1 เดือนก็จะได้ต้นข้าวที่แตกกอ รอวันอย่างปล้อง ตั้งท้อง และออกรวง...

แต่ใครจะรู้ว่าวงจรชีวิตของชาวนานั้นหาได้เติบโตเร็วเหมือนต้นข้าว ยิ่งทำก็เหมือนยิ่งมองไม่เห็นวันที่จะลืมน้ำตาอาบปากได้ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มาพร้อมกับความเจริญทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมได้นำความเปลี่ยนแปลงไปสู่หมู่บ้านตามชนบท บัญเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง และเครื่องมือการเกษตรสมัยใหม่เข้าไปมีบทบาทสำคัญกับชีวิตชาวนาส่วนใหญ่ ในขณะที่ใจมุ่งหวังอยากสร้างผลผลิตเพื่อจำหน่ายให้ได้เงินแต่สิ่งที่ได้มากลับเป็นภาระหนี้สิน ปัญหาดินเสื่อม พืชผักพื้นบ้านและอาหารตามธรรมชาติ เช่น กบ เขียด ปู ปลา เริ่มหายไปจากท้องนา ช้ำร้ายไปกว่านั้นสุขภาพยังย่ำแย่ทั้งกายใจ

“แต่ก่อนทำนาเคมีสำหรับชาวไร่ชาวนาเราคิดว่าที่สำคัญต้องลงทุนซื้อปุ๋ย ซื้อยา พอใส่เยอะมากขึ้น สภาพดินก็เสียไปเรื่อยๆ สามสี่ปีก่อนยังใส่เยอะแต่ผลผลิตก็ยิ่ง ตกต่ำ โรคภัยไข้เจ็บก็มาเยือน เคยปลูกแดงแข่งกันกับน้องชาย ต่างคนอยากได้เงิน คำว่ากลัวตายไม่มี จนสุดท้ายน้องชายอายุได้แค่สามสิบกว่าปีก็เกิดอาการแพ้ยาจนนอนคตตาย ลงทุนกันคนละสามหมื่นไม่ได้คืนแม้บาทเดียว เพราะตกปีที่มันแล้ง แดงไม่ออกผล ต้องขายวัวใช้หนี้ ๕.ก.ส.”

คำบอกเล่าของพ่อสมหวัง อนันตา พังดู่ช่างนำทศบุรีใจ พ่อสมหวังเป็นเกษตรกรตำบลโคกนาโก อำเภอบำดุง จังหวัดยโสธร ชีวิตการทำงานทำสวนเคยใช้สารเคมีมากกว่าสิบปีเพื่อเร่งผลผลิตให้มีรายได้สูง ปลูกทั้งข้าว แดง ถั่ว พริก และมะเขือ ถึงแม้จะได้เงินถึงวันละพันกว่าบาทแต่ก็ยังไม่พอใช้ เพราะต้องนำไปซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง และผลลัพธ์สุดท้ายก็กลับกลายเป็นความสูญเสียอันน่าเจ็บปวด

ใช่หรือไม่ว่านั่นคือผลที่ตกทอดมาจากแนวทางการพัฒนาประเทศเมื่อก่อนที่ห้าสิบปีก่อนที่เกษตรกรตามภูมิภาคต่างๆ ถูกดึงเข้าสู่ระบบตลาด เพราะแผนพัฒนาประเทศที่ใช้ชาวไร่ชาวนาเป็นฐานการผลิตให้ปลูกพืชตามที่ภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกต้องการ ในช่วงที่รัฐบาลมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติครั้งแรก ทั้งธนาคารพาณิชย์ และ ธ.ก.ส. ต่างก็ส่งเสริมสนับสนุนให้สินเชื่อเพื่อการทำไร่มันสำปะหลัง ข้าวโพด และพืชไร่อื่นๆ ดังที่

พ่อสุวิษ ธนากุล เกษตรกรตำบลท่าแม่ต อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร เล่าว่า

“รุ่นพ่อแม่แต่ก่อนอยู่ตามชนบททำไร่ทำนาไม่มีเรื่องเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องมันก็พออยู่ได้ พอหลังจาก พ.ศ. 2500 มาแล้วมันเปลี่ยนไป เป็นเรื่องของการพาชีวิตสู่ภาวะเศรษฐกิจสู่ความร่ำรวย นั่นคือจุดเปลี่ยนแปลงแต่ก่อนความอุดมสมบูรณ์ยังมีมาก ป่าก็เยอะ ภูเขา น้ำ อาหารตามธรรมชาติมีครบ พอเริ่มมีการทำลายป่าทางไร่ทางถั่วเพื่อทำไร่ปลูกความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมีอยู่ก็ถูกโค่นลง จากการใช้โค่นป่าตบแล้วก็มาโค่นป่าปลายนาจนหมด ช่วงหลังมาก็มีการปลูกมันสำปะหลังอีกทำให้ความอุดมสมบูรณ์หมดไป วิถีชีวิตคนชนบทก็หมดไป ช่วง พ.ศ. 2522 - 2523 มีการไปล้มป่าเพื่อทำไร่ปอ ไร่มัน เราเรียกว่าไปไล่ลิง แล้วสิ่งที่ตามมาก็คือความเจ็บป่วยเป็นมาลาเรีย ที่เราเห็นมันไม่ใช่ความทุกข์ ยิ่งทำยิ่งลำบากมองไม่เห็นทิศทาง”

พ่อสุวิชัยยังบอกอีกว่าเมื่อความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติหมดไป สิ่งที่จะมาทดแทนให้กลับไปเป็นเหมือนเดิมก็ไม่มี ในอดีตพอถึงฤดูทำนาจะมีช่วงน้ำหลากไหลลงมาจากป่าจากภูเขานำเอาปุ๋ยธรรมชาติลงมาด้วยปลุกข้าวก็ไม่ต้องใช้ปุ๋ย แต่เมื่อป่าหมดไปสิ่งที่ตามมาคือชาวนาหันไปใช้ปุ๋ยเคมี

“กระทรวงเกษตรฯ ก็ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยใช้เทคโนโลยี มาประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านว่าใช้แล้วจะได้ผลผลิตเยอะขายได้เป็นเงินเป็นทอง นั่นคือนโยบายของรัฐที่มาส่งเสริมช่วงที่ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติหมดไปช่วงแรกก็ให้ผลดี แต่สุดท้ายราคาข้าวราคาพืชผลต่างๆ ก็ผันผวนและตกต่ำ เมื่อใช้สารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ ก็เจอปัญหาเรื่องสุขภาพเมื่อก่อนใช้ปุ๋ยหนึ่งกระสอบต่อไร่ 50 ไร่ยังพอได้ แต่ต่อมาต้องใช้หนึ่งกระสอบต่อ 1 ไร่ ยิ่งไปกว่านั้นทั้งโรคทั้งแมลงเกี่ยวกับศัตรูพืชก็มีมากขึ้น” พ่อสุวิชัยกล่าว

นอกจากนั้นผลผลิตข้าวที่ได้มาจากการอุตสาหกรรมลงทุนลงแรงทำตลอดทั้งปี เมื่อนำไปจำหน่ายก็ไม่ได้รับยุติธรรม

“พ่อค้าเขาเอาเปรียบ เขาบอกว่าตาซังเป็นแบบได้ ‘ข้าวหมื่นหนึ่ง’* ของเขา บอว่าเขาซังได้ก็ซัดก็กิโลกันแน่ พุงตุง่ายๆ คือเขาโกงเขา” พ่อทองอวน เทศไทย เกษตรกรอาวุโสจากตำบลก้ามแมต อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธรเล่าถึงปัญหาในอดีตจากการนำข้าวไปขายให้โรงสี

ส่วนทางด้านพ่อวิจิตร บุญสูง เกษตรกรจากตำบลนาโสน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธรซึ่งปัจจุบันเป็นแกนนำหลักของ ‘เครือข่ายชาวคุณธรรม’ ก็เล่าว่า

“ปัจจุบันที่ชาวนาทุกข์มากที่สุดเพราะคิดเรื่องเศรษฐกิจเรื่องรายได้เป็นหลัก ซึ่งจะโทษชาวนาไม่ได้เพราะถูกกระตุ้นมาให้คิดเรื่องเดียวคือเรื่องการมีเงินใช้ ชาวนาทุกวันนี้เป็นนักบริโภคกลุ่มใหญ่ที่สุด รู้ไม่เท่าทัน ในขณะที่

เดียวกันรายได้ก็น้อย นี่เป็นปัญหาใหญ่ของชาวนา ซึ่งชาวนาอาจจะสร้างเองหรือภาครัฐตั้งใจสร้างให้มันเกิดขึ้นก็เป็นได้ อีกอย่างคือชาวนาไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังมีปัญหาสุขภาพ บางคนเมื่อรู้ก็สายแล้วก็ต้องเจ็บป่วยไปหาหมอ เสียชีวิต เพราะใช้สารเคมีเกินปริมาณซึ่งมันอาจจะไม่แสดงผลออกมาทันที นั่นคือผลกระทบที่รุนแรง ชาวนาต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเอง แล้วใครกันล่ะที่จะมาชี้ทางออกบอกชาวนา”

เมื่อชาวนาคิดแต่จะวิ่งตามราคาพืชผลมุ่งผลิตเพื่อการขาย จึงใช้สารเคมีเพื่อเร่งผลผลิต ซึ่งพอวิจิตรบอกว่าในช่วง 5-10 ปีแรกนั้นสามารถเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้จริง แต่หลังจากนั้นไปมันเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นการลดรายได้ที่ไม่อาจหาสิ่งมาทดแทน เป็นความสูญเสียมหาศาล สุดท้ายเมื่อที่นาไม่มีคุณภาพก็จะถูกนายทุนกว้านซื้อหรือไม่ผู้ที่ซื้อไปอาจจะไม่ได้ใช้ทำนาเหมือนอย่างเก่า ในมุมมองพ่อวิจิตรถือว่าเรื่องนี้อันตรายมากสำหรับประเทศที่เป็นเกษตรกรรม

กรุ หรือ คนบ้า? เมื่อชาวนาปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี

เมื่อชาวนาคนหนึ่งได้เรียนรู้ว่าการวิ่งตามราคาพืชผล มุ่งผลิตเพื่อการขาย และใช้สารเคมีเพื่อเร่งผลผลิตนั้นทำให้เกิดปัญหา ไม่อาจพึ่งพาหรือฝากความหวังไว้กับอาชีพที่ตัวเองเคยทำได้ จึงหันมาทดลองเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตมาสู่การเกษตรอินทรีย์ พ่อสุวิชัย ธนากุล เล่าถึงช่วงเวลาที่ผ่านมาว่า

“การทำไร่ทำนาที่ผ่านมามันสร้างความเสียหายให้ตัวเราเอง คิดว่าเราคงมาผิดทางแล้ว นั่นเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิต

*‘ข้าวหมื่นหนึ่ง’ เท่ากับ 12 กิโลกรัม ชาวอีสานจะเรียกหน่วยของน้ำหนักข้าวเปลือกเป็น ‘หมื่น’ ข้าวเปลือกที่ได้จากการเก็บเกี่ยวใหม่ ๆ 1 กระสอบปุ๋ยจะมีน้ำหนักประมาณ 2 หมื่น – ผู้เขียน

“วิถีชีวิตเรา เราต้องเป็นคนคิดเอง รู้จัก แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อมา ในหมู่บ้านก็เริ่ม รวมกลุ่มกันเล็กๆ เชื้อกลุ่มกระจายผลผลิต เพื่อ รวบรวมข้าวเปลือก รวบรวมผลผลิตที่ได้ ไปขายร่วมกัน”

เลิกใช้สารเคมี เพราะการทำเพื่อขายอย่างเดียวไม่ใช่ตัวบ่งบอกว่าคนทำไร่นาจะมีความสุข”

ปี 2535 พ่อสุวิชมีโอกาสได้ไปแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชมรมรักษาระบบนิเวศนาไส อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จึงได้ข้อคิดว่าการเป็นเกษตรกรนั้นต้องทำในสิ่งที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตัวเอง คือวิถีชีวิตเป็นแบบไหนก็ต้องทำแบบนั้น ต้องรู้จักทิศทางของตัวเอง

“วิถีชีวิตเรา เราต้องเป็นคนคิดเอง รู้จัก แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ต่อมาในหมู่บ้านก็เริ่มรวมกลุ่มกันเล็กๆ เชื้อกลุ่มกระจายผลผลิต เพื่อรวบรวมข้าวเปลือก รวบรวมผลผลิตที่ได้ไปขายร่วมกัน”

เมื่อมีกลุ่มมีเพื่อนหลายคนก็เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อหาทางออกของปัญหากัน หลังจากนั้นก็เกิดแนวคิดที่หลากหลายขึ้น มีการไปดูงานหลายแห่ง ในช่วงนั้นที่พ่อสุวิชประทับใจมากที่สุดคือการได้ไปเรียนรู้วิธีทำน้ำหมักชีวภาพจากศูนย์เกษตรกรรมธรรมชาติควิเซ จังหวัดสระบุรี แม้จะไม่ค่อยมั่นใจเท่าไรนัก แต่เมื่อได้กลับมาทดลองทำเองก็พบว่าการใช้ประโยชน์จากพืชที่มีในท้องถิ่นแทนปุ๋ยเคมีนั้น สามารถลดค่าใช้จ่ายได้จริง จากนั้นพ่อสุวิชจึงตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์เรื่อยมา

แต่ระหว่างรอยต่อของการเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตมาสู่แนวใหม่ให้สอดคล้องกับธรรมชาติซึ่งสวนทางกับคนส่วนใหญ่ยอมเป็นธรรมดาที่จะต้องเจอแรงปะทะ อุปสรรคและปัญหาต่างๆ นานา

“ชาวบ้านว่าเราเป็นบ้าแน่ๆ เพราะมีที่นาดีๆ ก็จะไปทำให้มันเสีย บางคนก็ว่าเราขี้ตัว? คือเขาบอกว่าเราไม่ใช่ปุ๋ย แต่ตัวข้าวมันงามเหมือนกันกับใส่ปุ๋ย เขาเลยบอกว่าเราแอบหวานปุ๋ยกลางตอนกลางคืนแน่นอน แต่สุดท้ายเมื่อมีคนรอบข้างมารู้ด้วยหลายคน เขาก็จะเป็นตัวตรวจสอบ คือเห็นว่าเราไม่ได้ใช้ปุ๋ยจริงๆ”

ถึงแม้พ่อสุวิชจะได้พิสูจน์ตัวเองแล้วว่าปลูกข้าวโดยปราศจากการใช้สารเคมีจริง แต่ก็ยังไม่วายมีคนบอกว่า “ก็ช่วงหัวมันมันเหาะไม่ได้หรอก” ซึ่งเป็นคำกล่าวกระทบกระทั่งเสียดลี ว่าถึงแม้จะทำเกษตรอินทรีย์แล้วได้ผลผลิตดีจริง แต่ก็ไม่ได้มีอะไรพิเศษไปกว่าคนธรรมดา นั่นคือสัญญาณที่บอกว่าชาวบ้านทั่วไปยังไม่ได้ให้การยอมรับระบบการเกษตรแบบปลอดสารเคมีเท่าไรนัก แต่พ่อสุวิชก็ไม่ได้ย่อท้อ ยังคงทำต่อมาเรื่อยๆ จนมันคงอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ และได้ข้อสรุปกับตัวเองว่า

“เราต้องแยกเป็นสองเรื่อง คือเรื่องของอาชีพกับเรื่องวิถีการใช้ชีวิต ต้องให้ชาวบ้านได้ทำไร่นาและได้เรียนรู้เรื่องการลดต้นทุน แล้วให้รู้ว่าอะไรคือความพอดี ความแตกต่างอยู่ที่อาชีพที่เป็นธุรกิจนั้นมันไม่ใช่สิ่งที่มันคง ไม่เหมือนกับการสร้างฐานชีวิตให้เราเอง”

ส่วน พ่อสมหวัง อนันตา หลังจากที่ได้สูญเสียน้องชายไป และได้ฟังรายการ ‘พลิกทุ่งพื้นไทย’ สถานีวิทยุชุมชน FM. 91.5 MHz ของสำนักสงฆ์สวนธรรมร่วมใจ หรือที่ชาวบ้านเรียกวัดป่าสวนธรรม ซึ่งให้สาระความรู้เกี่ยวกับการทำไร่นาแบบไม่พึ่งพาสารเคมี จึงเกิดความคิดอยากจะทำถึงแม้จะยังไม่เข้าใจรายละเอียด

“ฟังรายการวิทยุมาตั้งแต่ปี 2547 แต่ว่ายังไม่เข้าใจว่าเราจะทำเกษตรอินทรีย์ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี มันจะเป็นไปได้อย่างไร เพราะขนาดเราใส่ปุ๋ยแท้ๆ มันยังไม่ค่อยโตไม่ค่อยงามก็ค่อยๆ ศึกษาเรียนรู้ไปและตามไปดูสวนของคนที่เขาทำมาก่อนด้วย”

แต่เมื่อถึงคราวที่จะตัดสินใจลงมือทำจริงๆ จังๆ พ่อสมหวังก็ต้องเจอกับคำต่อว่าต่อขานจากแมยาย ซึ่งไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยที่จะทำนาโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี เพราะเป็นห่วงว่าข้าวจะไม่งาม กลัวลูกหลานจะไม่มีข้าวกิน

“ลูกเต๋าลิได้กินข้าวจังได้ ถ้าบ่ใส่ปุ๋ยแม่มกินนำหลายดอกซ้ำบ่ให้หมากิน แต่ย่านลูกหลานบ่ได้กิน”

สายตาชาวบ้านก็มองด้วยความสงสัยจากที่เคยปลูกผักขายผักได้วันละ 1,000-2,000 บาท ใช้สารเคมีมาตลอด 10 ปีแล้วจะมาล้มเลิกไปง่ายๆ ชาวบ้านก็ไม่เชื่อว่าจะทำได้ แต่อย่างไรก็ตามพ่อสมหวังยังคงยืนยันที่จะทำตามความเชื่อของตน

“ตอนแรกก็ยังไม่มั่นใจ แต่ก็ตัดสินใจหักดิบในปี 2549 คิดว่าถ้าทำแล้วไม่ได้ผลไม่มีเงินส่งลูกเรียนก็จะขายวัวสักตัว เริ่มจากปลูกมะละกอ 9 ต้น กลัวย 9 หลุม ทดลองทำน้ำหมักชีวภาพ เอาเศษอาหาร พืชผักผลไม้มาผสมใส่กากน้ำตาลลงไป ทำนาก็ใช้ปุ๋ยคอกกับเศษใบไม้ ค่อยคิดค่อยทำไป เอาความขยันเข้าสู้ และยั้งดีที่ลูกเมียก็เข้าใจ” พ่อสมหวังเล่าถึงความมุ่งมั่นพยายาม ที่จะเรียนรู้ระบบการเกษตรแบบปลอดสารเคมี

ด้วยความตั้งใจจริง ในที่สุดหลังจากที่พาครอบครัวย้ายออกจากหมู่บ้านมาอยู่ที่นาได้ 2 ปีความพยายามนั้นก็ออกดอกออกผลที่นาเพียง 7 ไร่ของพ่อสมหวังยังเขียวขจีด้วยต้นข้าวที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ส่วนพื้นที่อีก 2 ไร่ที่เหลือจากการทำนาก็อุดมไปด้วยพืชผักผลไม้จำนวนมากพันธุ์ให้เก็บกินได้ตลอดทั้งปี โดยไม่ต้องกังวลเรื่องสารเคมีตกค้าง ไม่ว่าจะเป็นมะละกอ กลัวย มะพร้าว ขนุน มะนาว มะกรูด กระท้อน น้อยหน่า ทับทิม พักทอง มะเขือพริก ข่า ตะไคร้ ฯลฯ การที่มีพืชผักมากมายหลากหลายชนิดในแปลงเดียวกันนี้พ่อสมหวังให้เหตุผลว่า

“การปลูกพืชอะไรก็ตามแต่ถ้าไม่ได้ฉีดยาในช่วงแรกๆ มันจะไม่งามไม่โต อย่ายาปลูกพืชเชิงเดี่ยวให้ปลูกผสมผสานกันไป เพราะแมลงที่มากินพืช ถ้ามันกินอย่างหนึ่งแล้วมันก็จะไม่กินอีกอย่างหนึ่ง อะไรที่เหลือจากแมลงเราก็จะได้กิน แต่ทำไปทำมาแมลงมันก็ไม่ได้กินจนหมดนะ สิ่งปลูกไว้ในสวนก็ยังมีเหลือทุกอย่าง”

๙๘๐๕๕๐๐๘ ๙๘ ๙๘๐๕๕๐๐๘

หากจะเปรียบเทียบระหว่างเกษตรอินทรีย์กับเกษตรเคมี พ่อทองอรอน เทศไทย บอกว่ามันคนละอย่างคนละโลกกันเลยทีเดียว! คนที่ทำเกษตรเคมีคือคนที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะมันเป็นการทำลายตัวเองโดยไม่รู้ตัว แต่เกษตรอินทรีย์ไม่มีพิษมีภัย ให้ความมั่นใจ

*ขี้ตัว เป็นภาษาอีสาน หมายถึง จอมโกหก

และยังยืนกับชีวิต

“สมัยก่อนที่นาพ่อยังใช้สารเคมี กบ เขียด ไม่มีเลย แต่ทุกวันนี้ทั้งกบ เขียด บูล ปลา มีมามากมาย สัตว์กลับคืนมาถือว่าไม่ทำลาย สิ่งแวดล้อม พืชผักในแปลงนาเก็บกินได้เลย ไม่เป็นอันตราย เราทำเพื่อกินไม่ได้ทำเพื่อขาย ตื่นมาก็ได้กินของที่ปลูกกับมือเราเอง”

พ่อทองอวนเป็นเกษตรกรรุ่นแรกของ จังหวัดยโสธรที่ทำเรื่องข้าวอินทรีย์ เริ่มจาก ชุดบ่อก่อน 4 บ่อ แล้วปลูกข้าว ตะไคร้ และ มะม่วงอีกหลายพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นน้ำดอกไม้ พาลัน เขียวเสวย แม้กระทั่ง ‘ผักตัว’ ก็ยัง ปลูก ด้วยความคิดว่า

“จะอย่างไรจะเอาปลาเข้ามาไว้ในนา เราได้ แต่ก่อนถางบ่อทำไร่บ่อไร่มัน ผักพื้น บ้านเราก็มอดไป พอมีปลาแล้วก็ปลูกผักไว้กิน กับปลา รวมถึงสมุนไพรด้วย แม้แต่ตอนนั่ง รถไปกรุงเทพฯ ก็ยังไม่ยอมหลับ จะคอยมอง ตามข้างทางข้างภูเขาว่ามีพืชอะไรบ้าง พอ กลับบ้านก็หามาปลูก ปลูกให้เหมือนป่าไม่ต้อง จัดระเบียบมัน”

สำหรับการทำนาก็ใช้ปุ๋ยคอกและน้ำ หมักชีวภาพ หลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วก็หว่าน เมล็ดพันธุ์พวกถั่วเขียว ถั่วแดง พักทอง แดงข้าง ผักเสี้ยน ผักกาด และสารพัดผัก มีดอกไม้กะหวานลงไปด้วย แล้วไถกลบรอบ เดียว ประมาณสองเดือนก็ออกดอกออกผล ให้ได้กิน แล้วยังกลายเป็นปุ๋ยพืชสดทำให้ดิน ร่วนดินซุยอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ

“เป็นสวนในฝันก็ว่าได้ เพลย์ก็ไม่มี ถ้า เรารักต้นไม้ ต้นไม้ก็จะรักเรา มันอยากให้เรา มีกินเหมือนกัน ทำนาต้องรักษาอย่าเอาสารพิษ สารเคมีไปใส่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้แม่ ธรรมชาติเจ็บปวดท่านก็ไม่ออกดอกออกผลให้เรา”

ทุกวันนี้พ่อทองอวนมีวัว 5 ตัว ควาย 1 ตัว ใช้ควายไถนา บักดำทำนาด้วยตัวเอง และยังบอกว่าทำนาให้ได้ข้าวประมาณ 400 – 500 กิโลกรัมก็พอแล้ว เมื่อถามว่ามองเรื่อง ราคาข้าวอย่างไร พ่อทองอวนก็ตอบว่า

“พ่อไม่มองเลย เมื่อหน่วยการตลาด ราคามันขึ้นลงไม่คงที่ ถ้าไปสนใจมันมากเกินไป จะกลายเป็นบ้า ให้มันพอดีพองาม ทำนา ให้เหนื่อยทำอาหารให้มาก พยายามปลูกพริก ปลูกมะเขือไว้กินเอง ทำมาลงทุนมากมันก็ ยุ่งยาก มีนานาเยอะถ้าต้องจ้างเขาทำมันก็ ขาดทุน ทั้งจ้างไถ จ้างดำ จ้างถอนหญ้า จ้าง

เกี่ยว มันไม่ได้อะไร”

เกษตรกรอินทรีย์ของพ่อทองอวนเป็นการ เรียนรู้กับแปลงนาตัวเอง ตื่นขึ้นมารดน้ำ ต้นไม้ตั้งแต่ยังไม่สว่าง อยู่กับผักหญ้าและ อาหารการกิน สร้างครอบครัวให้มีกินเป็นพื้น ฐานก่อนจะขาย แล้วเรื่องรายได้จะตามมาเอง ประสบการณ์กว่า 20 ปีที่ผ่านมากับวิถี แห่งการพึ่งพาตัวเองในด้านปัจจัยพื้นฐานเพื่อ การดำรงชีพ ทำให้ผู้เฒ่าวัยเกือบ 60 ปีผู้นี้มี คำเปรียบเปรยระหว่างวิถีชีวิต 2 แบบที่อยู่ ร่วมยุคสมัยเดียวกันได้อย่างน่าสนใจว่า “แปลงนาก็เหมือนซูเปอร์มาร์เก็ต”

“อาหารมันอยู่กับแปลงนา มีบ่อปลา อยู่ 5 บ่อ ปลาตุก ปลาตะเพียน ปลาไน บ่อที่ 5 เป็นปลาธรรมชาติ ออกกินอันใดก็ได้กิน ทำไปทำมาารู้สึกว่าพอนี้ละรวยกว่าเพื่อน รวย อาหารไม่ได้รวยเงิน ปลูกผักไว้ 100 - 200 ชนิด เหลือจากกินก็ขายเป็นรายได้ แปลงนาเราคือ ซูเปอร์มาร์เก็ต เดินเข้าไปมีครบทุกอย่าง”

ที่นากว่า 110 ไร่ บริจาคไป 30 ไร่ ที่ เหลือแบ่งให้ลูกหลาน และยังให้เป็นฉางข้าว ของสหกรณ์การเกษตรอินทรีย์ธรรมชาติชุมชนหนองยอ ตำบลก้ามแมด อีก 4 ไร่ ทุกวันนี้ พ่อทองอวนเหลือที่นาไว้ให้ตัวเองเพียง 11 ไร่ นี่คือการพอเพียงของคนๆ หนึ่งที่ไม่ได้คาดหวังจะครอบครองเงินทองวัตถุมากมาย ขอ เพียงให้มีสุขภาพกายใจที่ดี มีชีวิตอยู่กับ ธรรมชาติอันเรียบง่าย พอใจกับสิ่งที่ตนมี ไม่

ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่เบียดผู้อื่น

“เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เรื่องน่าอาย เกิด มาถ้ารู้ตัวเองว่าเป็นลูกชวานาก็เป็นชวานา ถ้าชวานาอยากเป็นเจ้าของมันจะจน ชีวิตชวานาต้องมีวัวมีควาย มีแผ่นดิน มีที่อยู่ อาศัย มีความสุขกว่าไปทำงานรับจ้างคนอื่น รับจ้างตัวเองดีกว่า เมื่อยก็พัก ขอแค่มีข้าวกิน เหลือกินก็แบ่งที่บ้น้อง ความสุขมันอยู่ที่บ้าน หลังน้อยๆ สุขภาพกายใจดี ที่ว่าทำ เกษตร-อินทรีย์แล้วรวยนั้นไม่ใช่ เพราะไม่ได้เน้นเรื่อง ขาย อยากได้เงินก็ขอให้เหลือกินเหลือแบ่งที่ บ้น้องก่อน ถือว่าเราได้บุญได้กุศล เราให้เขา แล้วเราก็มีความสุข”

นั่นคือปรัชญาของชวานาผู้จบเพียง ป.4 ความมั่งคั่งของความคิดและจิตใจอันน่า ชื่นชมนี้แฝงอยู่ในวิถีของคนทำเกษตรอินทรีย์ ไม่เพียงเฉพาะพ่อทองอวนเท่านั้น หากแต่ กระจายอยู่ในกลุ่มสมาชิกชวานาเครือข่าย ชาวคุณธรรมอีกหลายคน

อย่างเช่น พ่อสี นามตาแสง นักจัด รายการวิทยุ ‘พลิกทุ่งพื้นไทย’ สถานีวิทยุ ชุมชน F.M.91.5 MHz ของวัดป่าสวนธรรม ซึ่งเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ในปี 2546 หลังจาก ที่เคยทำงานอยู่กรุงเทพฯ นานถึง 5 ปี

“การทำเกษตรอินทรีย์ มันมีความสุข จากการปฏิบัติ มีความสุขในใจ ความพอเพียง เท่านั้นที่ทำให้เรามีความสุข ถ้าเมื่อใดเราไม่ รู้จักพอเป็นทุกข์แน่นอน เราต้องมาฝึกการ

เป็นผู้ให้ อย่างลัวที่จะให้ผู้อื่น สิ่งเหล่านี้มันดี ก็ให้คนอื่นไป ไม่ใช่เราจะทำเพื่ออวดอ้างให้คนอื่นเห็น แต่เราทำไปด้วย คอยบอกคอย แนะนำคนอื่นไปด้วย” พ่อลิวกล่าว

พ่อลูวิช ธนากุล ก็เล่าว่าการทำเกษตร วิถีนี้เป็นทั้งการสร้างอาหาร สร้างอากาศ ขจัดมลพิษออกไปได้ในระดับหนึ่ง และมั่นใจว่าเป็นการทำหน้าที่มาถูกทางแล้ว ที่น่าได้กลายเป็นแหล่งอาหารที่เป็นสัดส่วน มีกินมีใช้ตลอดปี ทุกอย่างอยู่ในแปลงนา วิถีชีวิตแบบเก่าก่อนได้กลับคืนมา โดยที่ไม่ได้มองเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจและไม่ได้คิดถึงเงินเพียงอย่างเดียว

“สิ่งที่ในชีวิตเราจริงๆ นั้นคืออะไรก็ได้ ที่มันมีอยู่แล้วมันเป็นรายได้ จะมากจะน้อย ไม่สำคัญ วิถีชีวิตกับชาวนานั้นมีความกลมกลืนกัน จะมองเรื่องการขายอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องมองว่าเราสามารถอยู่ร่วมกันได้ ผลผลิตจากแรงงานที่เราทำได้ก็คือข้าว ถ้าเราไม่ใช้สารเคมีในระบบการผลิต มันมีคุณค่ามหาศาล ทั้งต่อตัวเรา ต่อผลผลิต และสิ่งแวดล้อม ถ้าทำเพื่อจะขายข้าวเปลือกอย่างเดียวมันก็จะจบ แต่สิ่งที่เรากำลังทำมันจะเชื่อมต่อให้เกิดประโยชน์กับสังคม”

พ่อลูวิชมีที่นา 21 ไร่ ทำเป็นสวนแคร์ 10 ไร่ ส่วนที่เหลือก็ทำนา ภายในสวนแบบผสมผสานนี้มีทั้งบ้านให้อาศัย มีทั้งข้าว มีทั้งปลา และพืชผักผลไม้มานานานาพันธุ์ เป็นความ

อุดมสมบูรณ์ที่ให้ความสุขกับครอบครัวได้โดยไม่ต้องดิ้นรนไปทำมาหากินที่อื่น

“มูลนิธิธรรมะร่วมใจ” โลกที่เป็นฐานปฏิบัติการเพื่อปรับเปลี่ยน ทัศนคติและพฤติกรรม

แม้การทำเกษตรอินทรีย์จะทำให้มีรายได้พอเพียงเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ แต่ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้จิตใจของคนทำนาได้เข้าถึงความสุขในทางธรรมอย่างสอดคล้องและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชีวิต จึงก่อเกิด **‘เครือข่ายข้าวคุณธรรม’** ขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม มุ่งเน้นคุณค่าในแง่ชีวิต จิตใจ และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการผลิตและสร้างรายได้ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ **‘สำนักสงฆ์สวนธรรมร่วมใจ’** หรือ **‘วัดป่าสวนธรรมร่วมใจ’** ซึ่งก่อตั้งขึ้นภายในที่ดินบริจาคประมาณ 30 ไร่ เมื่อปี 2516 โดยพระครูทักษะรักขิตธัมโม หรือ **‘หลวงพ่อดวงใจ’**

หลวงพ่อดวงใจได้ทำนุบำรุงปรับปรุงกุฏิ ศาลา และสภาวะแวดล้อมต่างๆ ด้านโดยยึดหลักความสมดุลตามธรรมชาติ ดูแลรักษาต้นไม้ทุกต้นที่ปลูกและที่เกิดขึ้นเองในบริเวณสำนักสงฆ์ ไม่ยอมให้มีการตัดทำลายต้นไม้หลากหลายชนิดจึงเติบโตขึ้นอย่างหนาแน่น และเริ่มมีสัตว์ป่าเข้ามาอยู่อาศัย การพลิกฟื้นธรรมชาติให้กลับมาอุดมสมบูรณ์เป็น

ไปอย่างสมดุลและกลมกลืนกับการปฏิบัติธรรม จนเมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 2 ปี ชาวบ้านที่ทำมาหากินและอาศัยอยู่รอบๆ บริเวณนั้นก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธา จึงได้บริจาคเงินและซื้อที่ดินเพิ่มเติม บางรายก็ถวายให้ทั้งแปลง จนทำให้สำนักสงฆ์สวนธรรมร่วมใจมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นมากกว่า 150 ไร่

ปี 2527 หลวงพ่อดวงใจได้ดำเนินการจัดอบรมเผยแผ่หลักธรรม หลักปฏิบัติให้แก่สมาชิกกลุ่มญาติธรรมอย่างเข้มข้น จนมีกำลังแรงงานพอที่จะสร้างศาลาใหญ่ (เรือธรรมจักร) และแนะนำญาติธรรมทั้งหลายมาร่วมกันทำนารวม ปลูกถั่ว ปลูกงา พืชผักผลไม้ตลอดจนไม้ยืนต้น โดยวิธีธรรมชาติ ไม่ใช่ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทุกชนิด มีการสร้างระบบน้ำด้วยการขุดสระ สร้างถึงพักน้ำ กิจกรรมทั้งทางธรรมและการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารบนฐานของมรรค 8 ภายในวัดป่าสวนธรรมร่วมใจได้เจริญงอกงามมากขึ้นเรื่อยมาและเพื่อจะให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไปถึงรุ่นลูกหลาน จึงร่วมกันคิดหาแนวทางให้ถูกต้องตามกฎหมายบ้านเมือง ในที่สุดจึงมีจัดตั้งองค์กร **“มูลนิธิธรรมะร่วมใจ”** ขึ้นในปี 2530 และอีก 10 ปีต่อมาหลวงพ่อดวงใจก็ได้ถึงแก่กรรมภาพ แต่อุดมการณ์และผลงานที่เป็นคุณค่าความดียังคงหยั่งรากลึกเป็นปึกแผ่นสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

การทำงานของมูลนิธิธรรมะร่วมใจมีอยู่ทั้งหมด 5 ส่วนที่สำคัญ คือ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, สถานีวิทยุชุมชน, ศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรม กลิกรรมไร่สารพิษ เศรษฐกิจพอเพียง, สวัสดิการกองทุนหนุนเกื้อ และโครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม

“มูลนิธิเป็นสถานที่ทำงานเพื่อ สาธารณประโยชน์ ส่งเสริมการทำงานของพระสงฆ์ และให้คนถือศีลปฏิบัติธรรม ส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยเพื่อชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนได้ทุกมิติ เน้นการพึ่งตนเองตามหลักพุทธ ในช่วงปี 2540 ในขณะที่ทุกภาคส่วนเจอวิกฤติ แต่คนในพื้นที่นี้กลับพออยู่พอกินไม่มีปัญหาเลย” พ่อณิคม เพชรพา เลขานุการมูลนิธิกล่าว

แม้จะไม่ได้รับการจดทะเบียนให้เป็นวัดตามกฎหมายของกรมศาสนา แต่การทำงานด้านศาสนาแล้วเข้ามาเชื่อมโยงเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ การฝึกอบรม และการทำวิจัย

“ข้าวคุณธรรมเป็นการสร้างจิตสำนึก ให้ชาวนา และการที่จะสร้างจิตวิญญาณไป อยู่กับข้าวได้มันไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องสร้างความรู้ให้กับคน สร้างปัญญาให้กับพวกพ้อง โดยเฉพาะธรรมะ พอเขาคิดได้จิตวิญญาณ มันแกร่งกล้า ก็จิตสูงขึ้นไปแล้วมันจะผนวกเข้ากับผลผลิตที่เรียกว่า ข้าวคุณธรรม กลายเป็นผลผลิตที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณของเกษตรกรหรือชาวนา”

เพื่อให้ชาวบ้านเข้ามาเรียนรู้และร่วมกิจกรรมได้มากขึ้น ก็ทำให้สำนักสงฆ์สวนธรรมร่วมใจได้รับความเลื่อมใสนับถือจากชาวบ้านซึ่งเรียกกันจนเคยชินว่า ‘วัดป่าสวนธรรม’ เป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้และแนวทางการดำเนินชีวิตอันดีงาม ให้เกษตรกรมีความมั่นคงทั้งชีวิตและจิตใจ สามารถพึ่งพาและฝากความหวังไว้กับอาชีพที่เป็นรากเหง้าของตัวเองได้ ดังที่ พระอาจารย์พรหม สุภัทโธ รองเจ้าอาวาสวัดป่าสวนธรรมร่วมใจได้กล่าวว่า

“ในทางธรรมวินัยสถานที่แห่งนี้ถือว่าเป็นวัดร้อยเปอร์เซ็นต์ หากไม่ยึดตามเถรสมาคมว่าต้องมีโบสถ์ มีวิหาร มีการรับรองจากรัฐบาล ซึ่งนั่นเป็นวัดโดยหลักการ แต่ที่นี่เป็นวัดโดยพฤตินัย เป็นวัดป่าที่ต้นไม้อุดมสมบูรณ์ และวัดก็พยายามสร้างชุมชนที่มีศีลขึ้นมา มุ่งพัฒนาคน ไม่ใช่รับสวดมนต์อย่างเดียว สิ่งที่พระพุทธรเจ้าสอนไว้ไม่ได้ล้ำสมัย เราพยายามนำเอาความคิดทางศาสนา มาสอนให้คนพึ่งตนเอง นำคำสอนที่มีแบบอย่างภายในวัดไปสู่เครือข่ายชุมชนรอบนอก”

ปลูกข้าวให้งานเป็นแปลงนา ปลูกชีวิตให้กับค่าในแปลงคุณธรรม

โครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ‘ข้าวคุณธรรม’ ดำเนินการต่อยอดการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์แบบรับรองมาตรฐานสากล ที่ดำเนินการอยู่แต่เดิมแล้วในพื้นที่จังหวัดยโสธร ชาวนายโสธรทำการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มานานกว่า 10 ปี สามารถปลูกข้าวอินทรีย์ให้ปลอดภัยไร้สารพิษ มีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถทำให้ร่างกายของตัวเองปลอดภัยจากพิษของอบายมุข เช่น บุหรี่ สุรา และการพนันต่างๆ นานา การดำเนินชีวิตแต่ละวันมักจะส่อพฤติกรรมไปในทางที่ผิดศีล 5 ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติพื้นฐานของชาวพุทธ การดำเนินชีวิตที่ผิดทางในลักษณะนี้ทำให้ชาวนายังไม่สามารถปลด

เปลื้องภาระหนี้สินอันหนักหนาสาหัสให้หมดไปได้

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาวนาเกษตรอินทรีย์จังหวัดยโสธรกับผู้บริหารสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำให้ได้ข้อสรุปเป็น ‘ปฏิญญาชาวนาผู้ปลูกข้าวคุณธรรม’ สำหรับผู้ที่เข้าร่วมโครงการข้าวคุณค่าชาวนาคุณธรรม คือต้องปฏิบัติตามหลักศีล 5 ลดละเลิกอบายมุข ไม่ดื่มสุราหรือของมึนเมาไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนันทุกชนิด ไม่เกียจคร้าน และต้องทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานสากล ด้วย ความมุ่งหวังว่า หากชาวนาดำเนินวิถีชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามแนวทางที่ได้กำหนดร่วมกันนี้แล้ว จะช่วยให้บรรเทาความเดือดร้อนจากปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

ภาระหนี้สิน และปัญหาการต่างๆ ในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านส่วนตัว ครอบครัว และชุมชนได้

อย่างเช่น พ่อสงกรานต์ สีวันคำ เกษตรกรตำบลหนองเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผู้เคยล้มเหลวมาแมกกับเหล่ายา เทียวเตรี่ล้ำมะเลเทเมามากกว่า 20 ปี จนลูกเมียต้องทนทุกข์ใจ ไม่เว้นแต่ละวัน

“แต่ก่อนเมียผมร้องให้ทุกวัน เพราะว่าผู้นำครอบครัวพึ่งพาไม่ได้ เมื่อก่อนถ้ามีบุญผ้าป่า บุญบังไฟ ก็ไปเที่ยวทะเลลอนๆ เป็นอาทิตย์ไม่ได้กินข้าว ลูกเมียเข้าใกล้ก็ไล่ตีไล่ฆ่าคือเมามาแล้วต้องหาเรื่องทุบตีกัน การกินเหล้านี้ถ้าเราไม่สำนึกมันก็เหมือนกับพายเรืออยู่ในอุโมงค์ ชีวิตมืดมน หามาได้มากเท่าไรก็ยังไม่พอใช้ มันหาความสุขความพอดีไม่ได้” พ่อสงกรานต์เล่าถึงบทเรียนที่ได้รับจากอดีต

แต่หลังจากได้เข้ามาเป็นสมาชิกเครือข่ายข้าวคุณธรรมเมื่อประมาณสามสี่ปีที่ผ่านได้เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ยึดหลักศีลธรรมชีวิตก็พลิกเปลี่ยนฉากหน้ามือเป็นหลังมือ

“ลองคิดเปรียบเทียบกับทุกวันนี้จะโทษตัวเองก็ได้ ถือว่าชีวิตคือโรงละคร บทร้ายเราผ่านไปแล้วต่อไปก็จะตั้งใจเล่นบทดีๆ ให้คนใกล้เคียงได้อบอุ่นใจ ถือศิลปปฏิบัติธรรมธรรมะนี้เหมือนน้ำใสสะอาดค่อยๆ ไหลเข้าไปซบไล่น้ำขุ่นออกจากใจ ปฏิบัติมาได้ 2-3 ปี เมียบอกว่าเหมือนได้ตัวคนใหม่ ความไว้วางใจของคนในครอบครัวก็มีมากขึ้น ถึงมีเงินน้อยก็สบายใจ” พอสงกรานต์เล่าด้วยสีหน้าที่แฝงไว้ด้วยความภาคภูมิใจ ความสุขและความอึดอ้อมใจกับชีวิตใหม่ในปัจจุบันได้ฉายออกมาเป็นรอยยิ้มบนใบหน้า

“การพึ่งตนเองเป็นวิถีของหลักธรรมการที่เรายืนยัน ใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์นั่นคือหลักธรรม ที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ ความเกียจคร้านก็เป็นอบายมุข มีโรมีนาอย่าเกียจคร้านคนเก่งคนฉลาดมีปัญหาที่ทำไมหาทางได้ตามไร่ตามนา เพราะการทำงานคือการปฏิบัติธรรมการเป็นชาวนาข้าวคุณธรรมนี้เราให้ลดอบายมุขทั้งปวง ผู้ใดปฏิบัติดีคนนั้นมีธรรมคือเลิกความชั่วร้ายที่มีอยู่ในตัว” พระอาจารย์พรพมา สุภัทโร เล่าถึงคุณค่าและความสอดคล้องกันระหว่างการเป็นชาวนากับการปฏิบัติธรรม

ส่วน พ่อวิจิตร บุญสูง ได้กล่าวถึงความสำคัญของข้าวคุณธรรมว่า

“ข้าวคุณธรรมเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ชาวนา และการที่จะสร้างจิตวิญญาณไปอยู่กับข้าวได้มันไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องสร้างความรู้ให้กับคน สร้างปัญญาให้กับพวกพ้องโดยเฉพาะธรรมะ พอเขาคิดได้จิตวิญญาณมันแกร่งกล้า คือจิตสูงขึ้นไปแล้วมันจะผนวกเข้ากับผลผลิตที่เรียกว่า ข้าวคุณธรรม กลายเป็นผลผลิตที่เต็มไปด้วยจิตวิญญาณของเกษตรกรหรือชาวนา”

อนาคตของข้าวคุณธรรม และความฝันสูงสุดที่ชาวเครือข่ายฯ อยากจะเห็นนั้นเป็นอย่างไร แกนนออย่างพ่อวิจิตรบอกว่า

“อยากให้ชาวนายังคงเหลืออยู่ เป็นชาวนาเพื่อทำนาจริงๆ สร้างจิตวิญญาณชาวนา ให้ชาวนาเข้าถึงเมล็ดข้าว กว่าจะ

เป็นเมล็ดข้าวได้ไม่ใช่แค่ใส่ปุ๋ยอย่างเดียว มันต้องใส่ความคิดใช้ปัญญาใช้จิตวิญญาณที่เป็นชาวนาจริงๆ เข้าไป เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกกระตุ้นให้เขาเห็นความสำคัญของอาชีพที่เป็นรากเหง้าตัวเอง”

ในขณะที่การพัฒนาอุตสาหกรรมกำลังก้าวล้ำไปไม่หยุดหย่อน เราไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าความเจริญทางด้านวัตถุจะนำพาลังคมมนุษย์ไปสู่จุดไหน การพึ่งพิงและดำรงอยู่อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ อีกทั้งการพัฒนาสามัญสำนึกทางด้านศีลธรรมยังจำเป็นสำหรับมนุษย์ในทุกสาขาอาชีพอยู่หรือไม่ เป็นคำถามที่สังคมจะต้องหันมาทบทวนเพื่อหาคำตอบร่วมกัน

เช้าวันนี้อากาศในวัดป่าสวนธรรมชุ่มเย็น หยาดฝนที่โปรยปรายลงมาตั้งแต่เมื่อคืนยังไม่มีที่ท่าว่าจะหยุด เสียงฝนกระทบผืนดินดังซ่าๆ แต่น่าประหลาดใจ...ไม่ได้ยินเสียงฟ้าคำรามแม้สักครั้ง

“ฝนแบบนี้มันบ่แม่นฝนแท้ดอก”

เสียงพ่อคนหนึ่งรำพึงออกมาเบาๆ ในระหว่างนั่งรอการประชุมที่ศาลาวัด มีเสียงบอกต่อกันในกลุ่มว่าคงจะเป็นฝนเทียมที่มีข่าวจะทำในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ อุบลราชธานี ยโสธร และอำนาจเจริญ จริงเท็จประการใด

ไม่มีการยืนยันแน่ชัด แต่สิ่งที่ชาวบ้านตั้งข้อสงสัยก็คือ เมื่อเย็นวานไม่มีเสียงฟ้าร้อง ไม่มีการตั้งเค้าของเมฆฝน แต่จู่ๆ ฝนก็ตกลงมา และตกเพียงเบาๆ เท่านั้น ทั้งที่เดือนนี้เป็น กลางฤดูฝน ประสบการณ์ที่สั่งสมมากับชีวิต ชาวนาบอกว่า ฝนฟ้าในช่วงนี้ถ้าตกแล้วจะตกหนัก เมฆฝนจะตั้งเค้าเป็นกลุ่มหนา ท้องฟ้า จะส่งสัญญาณด้วยเสียงคำรามนากลัว

หน้าฝนปีนี้ฝนดินหลายแห่งของอีสานแห้งผาก ที่นาหลายพื้นมีการปักดำข้าวยังไม่ถึงครึ่งต้องปล่อยให้ดินว่างเปล่าไว้ อย่างนั้น ดินรอยไถบางแห่งแห้งสนิทจนเป็นทราย กล้าข้าวยืนต้นรอฝนในแปลงนาจนยอดอ่อนเริ่มกลายเป็นสีเหลือง หากไม่มีน้ำมาหล่อเลี้ยง ภายใน

เดือนสองเดือนนี้คงไม่รอดกลายเป็นฟางแห้งแล้วชีวิตชาวนาจะเป็นอย่างไรต่อไป...

แม้พวกเขาจะเลิกใช้สารเคมี เลิกข้องเกี่ยวกับอบายมุข ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาระบบเครือข่ายให้มีความมั่นคง ชาวนาเครือข่าย ข้าวคุณธรรมมีความฝันถึงวิถีชีวิตที่ดีงาม มีความเรียบง่ายสอดคล้องกับธรรมชาติ แต่วิกฤต สิ่งแวดล้อมที่กำลังลุกลามไปทั่วโลก คงเกินกว่าที่กำลังของกลุ่มคนเล็กๆ จะควบคุมได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกเปลี่ยนไป ชาวนา ธรรมดาๆ อาจไม่รู้ว่าจะทำอะไรกันแน่ แต่ดิน ฝน ลม ฟ้าที่ผันผวนที่กำลังผันเปลี่ยนชีวิต ของพวกเขาให้เข้าสู่วังวนแห่งความทุกข์ยากอีกครั้ง

นี่คือด่านชีวิตที่ชาวนาต้องอดทนสู้ นอกเหนือจากความหนักหน่วงของปัญหาที่ต้องจัดการกันเองในระบบของเครือข่าย รวมถึงแรงปะทะจากภายนอกที่เข้ามากระทบ อย่างเช่น ธุรกิจการค้าปุ๋ยและสารเคมี ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น คงได้แต่หวังว่าด้วยวิถีแห่งความดี ด้วยจิตวิญญาณอันงดงาม จะนำพาพวกเราไปสู่ทางออกที่ทำให้ชีวิตได้งอกงามเติบโตต่อไปได้ บนหนทางที่พวกเขาเชื่อมั่น